

na tému *Katégoria štruktúry*. Okrem toho 25. februára predniesol ďalšiu prednášku na tému *K dialektike vedeckého poznania*. Doc. dr. Vojtech Filkorn, ktorý akademika Igora Hrušovského sprevádzal, prednášal 27. februára na tému *Problémy klasifikačnej logiky*.

Pocta akademikovi Igorovi Hrušovskému je potešiteľnou pozornosťou staroslávnjej hallskej univerzity slovenskej vede. Jej význam zvyšuje skutočnosť, že univerzita v Halle vchovala v minulosti celú plejádu našich

významných národných dejateľov a získala si veľké zásluby o rozvoj slovenského národného života a kultúry. Družba a plodná spolupráca medzi nemeckou a slovenskou vedou, symbolickým výrazom ktorej je aj udelenie hodnosti čestného doktora filozofie akademikovi Igorovi Hrušovskému, je významným príspevkom pre upevnenie bratských vzťahov medzi ČSR a NDR i pre úspešné spoločné úsilie o vybudovanie socializmu v našich krajinách.

J. S.

STRETNUTIE FILOZOFOV V SMOLENICIACH

V polovici decembra 1958 konalo sa v Dörmove vedeckých pracovníkov v Smoleniciach rozšírené pracovné stretnutie filozofických ústavov SAV a ČSAV. Naň nadviazalo spoločné zasadanie vedeckých rád oboch ústavov. Na celom podujatí sa zúčastnilo do šesťdesiat pracovníkov, predovšetkým z oboch filozofických ústavov, ďalej z niektorých iných pracovísk SAV, pracovníci filozofických katedrií a stranícki pracovníci.

Program trojdňového rokovania sa zameriaval na aktuálne úlohy našej marxistickej filozofie, ktoré vyplývajú zo spoločensko-politickej praxe a z vedeckoteoretickej práce. Išlo o to, aby sa českí a slovenskí filozofickí pracovníci navzájom podrobnejšie oboznámili s úlohami, na ktorých pracujú a aby svoju prácu účinnejšie koordinovali. Úzka spolupráca a delba práce medzi českými a slovenskými filozofmi je nevyhnutným predpokladom pre splnenie úloh, ktoré našej filozofii vytýčil XI. sjazd KSČ.

Výstavba socializmu u nás dosiahla stupeň, na ktorom sa dostáva do popredia úloha dovŕšiť podstatnú premenu vo vedomí ľudí. Chceme dosiahnuť, aby sa masy ľudí stavali za vec socializmu nie živelné, ale čoraz uvedomelejšie, aby sa z vedomia pracujúcich odstránili prežitky, ktoré sú jednou z posledných prekážok dovŕšenia socialistickej premeny našej spoločnosti. Na filozofických pracovníkov dolieha v tejto etape socialistickej revolúcie naliehavá požiadavka pomôcť odhaľovať a riešiť protirečenia, ktoré u nás jestvujú a neustále vznikajú. Žiada sa od nich, aby účinne pomáhali strane v jej ideologickej práci, aby skúmali zákonitosti socialistickej výstavby a na ich základe pomáhali strane predvídať

a riešiť teoretické a praktické problémy.

Okrem spoločensko-politickej praxe však uplatňujú voči filozofii svoje nároky aj jednotlivé spoločenské a prírodné vedy. Marxistickej filozofia musí stále hlbšie skúmať metodologické otázky vedeckej práce, rozpracúvať kategórie materialistickej dialektiky, riešiť problémy teórie poznania, logiky, spracúvať dejiny myslenia a pod.

Rozmanitosť úloh a značná diferencovanosť filozofickej problematiky si vyžiadala, aby sa účastníci pracovného zasadania rozdělili na niekoľko sekcií. Pracovalo päť základných sekcií, ktoré riešili tieto problémy: 1. protirečenia prechodného obdobia, prejavy súčasného revizionizmu a dogmatizmu; 2. historický materializmus a spoločenský výskum; 3. kategórie dialektického materializmu a problémy gnozeológie; 4. logika, jazyk, myslenie; 5. dejiny filozofie. Rozdelenie umožnilo, že diskusia sa špecializovala, riešilo sa oveľa viac problémov, ako by to dovolila spoločná diskusia a hlavné problémy sa riešili dôkladnejšie.

O plodnosti rokovania svedčí celý rad teoretických a praktických záverov a podnetov pre ďalšiu prácu.

Prvá sekcia sústredila pozornosť na aktuálne otázky marxisticko-leninskej teórie. Obzvlášť podrobne sa diskutovalo o problémoch súčasného revizionizmu a boja proti nemu. V diskusii sa správne poukazovalo na to, že otázku boja proti revizionizmu nemožno odtrhovať od otázky pozitívneho rozpracúvania filozofických a vedeckých problémov vôbec. Keďže revizionizmus parazituje zväčša na nových, ešte nevysvetlených javoch, najúčinnejšou formou boja proti nemu sa stáva pohotovú, smelú a hlbokú osvetľova-

nie všetkého nového, snaha o čo najrýchlejšie prekonávanie zaostávania teórie za životom. Boj proti revizionizmu v takom poňatí sa stotožňuje s požiadavkou, aby teória plnila svoje praktické poslanie, aby osvetľovala cestu spoločenskej a politickej praxi.

Viaceri diskutujúci videli ťažisko problému zaostávania filozofie za životom v tom, že filozofickí pracovníci v mnohých prípadoch nie sú zapojení do konkrétnej spoločenskej činnosti. Doc. Hanzel zdôraznil, že treba rozmýšľať o formách, ktoré by umožnili realizovať priamy osobný styk vedeckého pracovníka napr. s robotníkmi v závodoch. Takou formou by sa mohla stať napr. propagandistická práca. Profesor Riedel z brnenskej univerzity, i keď pokladal za potrebné poukázať na význam propagandistickej činnosti, vyslovil zároveň názor, že propagandistická práca neumožňuje poznať život a že by sa malo uvažovať o možnostiach, ako zapojiť filozofov do práce v straníckom aparáte. Na problém kontaktu filozofov s orgánmi strany poukázali aj ďalší prítomní (Houška, Hutira, Průcha).

V sekcii historického materializmu a spoločenského výskumu sa českí a slovenskí účastníci zhodli v názore, že ďalšie zanedbávanie spoločenského výskumu by sa stalo vážnou prekážkou pre teoretickú prácu v oblasti historického materializmu a vedeckého socializmu. S. Jermář, pracovník Filozofického ústavu ČSAV, informoval prítomných o stave spoločenského výskumu v českých krajinách. V tejto súvislosti sa zmienil o príprave rozsiahleho spoločenského výskumu v niektorých pražských závodoch.

V súvislosti s metodológiou spoločenského výskumu sa poukázalo na potrebu kriticky prehodnotiť buržoázne výskumné metódy. Na základe tejto kritiky a po získaní skúseností z výskumnej praxe treba rozpracúvať nové metódy spoločenského výskumu, ktoré budú v súhlase s metódou historického materializmu.

Účastníci diskusie považujú za jednu zo svojich najbližších úloh získať prehľad o stave spoločenského výskumu, ktorý u nás uskutočňujú jednotlivé inštitúcie a spoločenské organizácie, prispieť k jeho koordinácii a pomáhať mu najmä rozpracúvaním metód.

Sekcia sa zaoberala aj diskusiou o predmete historického materializmu a o problé-

me marxistickej sociológie, ktorá už dlhší čas prebieha na stranách viacerých filozofických časopisov. V tejto súvislosti boli pozoruhodné najmä príspevky akademika Siráckeho, I. Dubskej a M. Svobody.

Najpočetnejšia bola tretia sekcia. Na programe rokovania mala v podstate dva problémy: 1. kategória kvality a veda, 2. kategória štruktúry a umenie. V súvislosti s týmito problémami sa ukázala potreba prediskutovať aj otázky organizácie, systému, rozporu, dominanty a pod.

Živo sa diskutovalo najmä o kategórii kvality, o vzťahu pojmov kvality, štruktúry a podstaty. V názoroch na túto problematiku sa vyskytli určité odlišnosti a ukazuje sa, že jednoznačnejšie vyriešenie problémov bude možné až po ich dôkladnejšom prediskutovaní.

Kladne sa prijalo aj systémové hľadisko (pojmem rovina, aspekt), ktoré vo filozofickej literatúre nebolo ešte doteraz hlbšie preskúmané a zdôvodnené.

Teoretikovi umenia zaujala najmä kategória štruktúry. Zdôraznilo sa, že pojem štruktúry má predchádzať pojmu estetického odrazu.

Niekoľko príspevkov sa zaoberalo problémom dominanty, ktorý má význam pre otázkou kritéria umeleckej tvorby.

Pracovníci umeňovetných odborov hodnotili spoločnú diskusiu s filozofmi ako významný krok vpred pri riešení aktuálnych umeleckých problémov.

Pracovníci v sekcii logiky, jazyka a myslenia rokovali o niektorých základných otázkach semiológie a všeobecnej jazykovedy. Rokovanie vychádzalo z teórie znaku načrtnutej pomocou teórie odrazu. Diskusia sa sústredila na teóriu nástroja a na otázku možnosti použitia kategórií formy a obsahu pri riešení problémov teórie nástrojov, resp. teórie znakov. V súvislosti s otázkami vzťahov medzi psychickým odrazom a významom znaku uvažovalo sa o vzťahu myslenia a znakov, o predmete semiológie a jazykovedy, resp. jednotlivých jazykovedných disciplín, o systéme v jazyku a o vzťahu znaku k objektívnej skutočnosti. V súvislosti s otázkou pomeru znakov ku skutočnosti sa živo diskutovalo o otázke konvencionálnej povahy znakov a o vzťahu označujúcej formy k označenému významu. V závere sa konštatovalo, že hraničné otázky jazykovedy, logiky, psychológie a gnozeológie tvoria

veľmi dôležitú oblasť v marxisticko-leninskej filozofii, a je preto potrebné venovať im najmä v súvisi s aktuálnou teóriou informácií zvýšenú a naliehavú pozornosť.

Sekcia dejín filozofie sústredila svoju pozornosť najmä na tri okruhy problémov.

Prvým bol stav a perspektíva práce na syntetických dejinách českej a slovenskej filozofie. Bilancovali sa doterajšie výsledky a hodnotil metodologicko-teoretický prínos *Kapitol dejín slovenskej filozofie a Filozofie v dejinách českého národa*. Ocenila sa skutočnosť, že všeobecné otázky marxistického spracovania dejín filozofie, ktoré boli predmetom dlhých diskusií v prípravnom štádiu, vyjasnili sa tu pomerne úspešne na konkrétnom materiáli.

Z tohto základu za predpokladu ďalšieho materiálového dopĺňania, obohacovania a teoretického prehĺbovania možno reálne plánovať už spomenuté syntetické dejiny.

Ďalej sa diskutovalo o našom pomere k svetovým dejinám, a to v dvoch súvislostiach. Ide jednak o stanovenie zodpovedného prekladateľského plánu, ktorý by umožnil postupne vydať základné klasické diela v českom alebo slovenskom jazyku. Po druhé je potrebné, aby si všetci pracovníci v oblasti dejín filozofie všimli čoraz viac a v postatnejších súvislostiach problémy svetovej filozofie. Dôvody, ktorými sa argumentovalo v oboch prípadoch, smerovali predovšetkým k otázke skvalitnenia práce v dejinách filozofie, čo nie je možné bez naliežitého poznania a kritického zhodnotenia vývinu filozofie.

Tretím a najobsiahlejším bodom diskusie bola otázka *Antológie z českej a slovenskej filozofie*, ktorá sa pripravuje pre Sovietsky svz. Hovorilo sa o tom, aby sa pripravené texty s určitým doplnením vydali aj v našom jazyku ako základná príručka pre štúdium českej a slovenskej filozofickej minulosti.

Práca vo všetkých sekciách ukázala, že úroveň filozofickej práce u nás rýchlo stúpa. Pozoruhodné sú najmä úspechy českých filozofov. Vo veľkej miere sú výsledkom systematickej práce pracovníkov Filozofického ústavu ČSAV, ktorým ich značný počet umožňuje neporovnateľne lepšiu špecializáciu, než je to zatiaľ u nás. Pre slovenskú filozofiu bude preto aj z tohto hľadiska veľmi užitočné, keď sa doterajšie vzájomné styky rozšíria na pravidelnú spoluprácu.

V takom zmysle vyzneli aj uznesenia zo spoločného zasadenia vedeckých rád oboch filozofických ústavov. Slovenskí a českí filozofi budú usporadúvať podobné stretnutia, ako bolo smolenické aspoň raz do roka, no okrem toho sa budú častejšie stretávať pracovníci, ktorí riešia príbuzné problémy. Súčasne sa bude viac dbať o to, aby sa sily rozdeľovali účelne. Perspektívne sa ráta s prípravou učebníc filozofie, ktoré by boli viac prispôsobené našim požiadavkám ako preklady. Pražskí filozofi pozvali niekoľkých slovenských spolupracovníkov, aby v rámci cyklu prednášok z dejín českej filozofie oboznámili pražskú verejnosť s dejinami slovenského myslenia. O obdobných podujatiach sa uvažuje aj v Bratislave. Na Slovensku sa rozvinie činnosť Československej filozofickej jednoty, ktorá tu zatiaľ takmer nejestvuje, kým v českých krajinách má za sebou už dlhoročnú činnosť. Ďalej sa rozhodlo, že slovenskí filozofi sa zúčastnia na príprave konferencie o problémoch prechodného obdobia od kapitalizmu k socializmu a konferencie o otázkach historického materializmu, ktoré usporiada Filozofický ústav ČSAV.

Všetci účastníci stretnutia sa jednomyselne zhodli v názore, že treba rozšíriť a prehĺbiť účasť filozofických pracovníkov aj pri riešení praktických úloh nášho každodenného života. Naša filozofia nesmie byť odtrhnutá od života, ale musí aktívne napomáhať jeho pretváranie.

PRVÉ OBHAJOBY KANDIDÁTSKYCH PRÁC Z DIALEKTICKÉHO A HISTORICKÉHO MATERIALIZMU NA FILOZOFICKEJ FAKULTE UNIVERZITY KOMENSKÉHO

27. novembra 1958 konali sa na Filozofickej fakulte Univerzity J. A. Komenského v Bratislave obhajoby kandidátskych prác troch odborných asistentov z Katedry dialektického a historického materializmu, a to

a. Machovcovej, s. J. Pašiaka a s. Fr. Vartíka.

Jaroslava Machovcová obhajovala prácu na tému *K problematike kategórie zákona*. Prácu vcelku zamerala na kritické zhodno-